

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

43. De Miseratione: Per contentionem Fortunarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

ἢ πάντα κερκῶ, καὶ κνίστε μετὰ, καὶ διὰ τῶν ἀδελφῶν ἀπάντων τῶν πείρων ἐδέχθη τῶν πειρῶν, διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ὄρωσα, διὰ τῆς ἀκούης τῶν φιλιάντων ἀκούσα ῥημάτων, αὐτῆ τῆ ῥήνι τὸν κερκῶν δεχομένη τῶν σαρκῶν, τὸν ἑδὼν κείνον, καὶ ἀδῶ ἀδῶ ἢ μὴ τοῖς ἀνθρώποις, τῶν δὲ αὐτῆ πάντων ἡδίστη.

Nec minus in hoc genere admirabilis est D. Gregorius Nazianzenus, & cuius Græco hæc expressa, ubi matrem Machabæorum filios in martyrio circumstantem describit.

De Greg. orat. 22. de Machabæis.

At verò strenua mater, non secus atque a uicula, cuius pullos anguis, aut alia invidiosa quepiam fera arripuit, circumuolabat, stridēbat, obsecrabat, vna in septem filijs certabat, nihil eorum omittens, quibus eos ad victoriam paratior, alacriorisque redderet. Modò cruoris stillantes guttas rapiebat: modò lacera colligebat membrorum fragmenta, modò etiam defunctorum martyrum reliquias, sanguinem suum adorabat, alium inter suos amplexus exanimem recipiebat, alium porrigebat, alium interim ad eandem pugnam comparabat, omnibus quantum poterat exclamans:

Euge filij mei, euge strenui mei milites, euge in corporibus fermè incorporei, euge legis patriæ, canæque senectutis meæ, atque ciuitatis, quæ vos aluit, & ad eam virtutis magnitudinem euexit, præsidium, ac propugnaculum. Paulum adhuc, & vicinus: defatigantur carnifices, hoc vnum extimesco: paulum adhuc, & ego inter mulieres beata, & vos inter adolescentes beati. At fortasse vos matris desiderium angit? Nequaquam vos deseram, hoc vobis polliceor, non tam liberos meos odi.

Quis non interesse huic supplicio, cum hæc legit, & beatam Heroïnam videre se putet?

De Miseratione.

Per contentionem fortunarum.

CAPVT XLIII.

Miseratio: efficax per

Crebra est quoque, & efficax, quæ per contentionem fortunarum fieri solet mi-

seratio: nam, cum maximum sit infortunij genus, fuisse aliquando salicem; ubi quis ab excitata, florentique fortuna, in maximas deuenit acerbitates, optima ratio est commouendi affectus, si vtraque fortuna per insignem antithesin comparetur: quod magnificè præstitit Cicero in peroratione pro Muræna.

fortunarū contentio- nem.

Modò maximo beneficio P. Romani ornatus, fortunatus videbatur, quod primus in familiam veterem, primus in municipium antiquissimum consularum atulisset: Nunc idem squalore sordidus, confectus ætate, lachrymis, ac mœnore perditus, vester est supplex, Indices, vestram fidem obtestatur, misericordiam implorat, vestram potestatem, atque vestras opes intueatur. [Deinde.] Si, quod Iupiter omen auertat, hunc vestris sententijs afflixeritis, quò se miser vertet? Domumne, vt eam imaginem clarissimi viri, quam paucis ante diebus laureatam in sua gratulatione conspexit, eam rem deformatam ignominia, lugentemque videret? An ad matrem? quæ misera, modò consulem osculata filium suum, nunc cruciatur, & sollicita est, ne eundem paulò post spoliatum omni dignitate conspiciat? Sed quid ego matrem, aut domum appello, quem noua pœna legis, & domo, & parente, & omnium suorum consuetudine, conspectuque priuat? Ibit igitur in exilium miser? quò? ad orientis partes, in quibus annos multos Legatus fuit, & exercitus duxit, & res maximas gessit? at habet magnum dolorem, vnde cum honore decesseris, eodem cum ignominia reuertit? An se in contrariam partem abdet? vt Gallia Transalpina, quem nuper summo cum imperio lubentissimè viderit, eundem lugentem, mœrentem, exulem videat? &c.

Cicero pro Muræna. Vide perorationem orat. pro T. Flacco. Quintilian.

Motum verò vtrumque per characterisum, & vtriusque fortunæ contentionem complexus est Hegesippus scriptor nobilis, in illa sua Hierosolymitana monodia, quam hic ex Græco o. Anac. ratoricè expressimus.

Vbi est maxima ciuitas Hierusalem? ubi decorat?

Hugisippi
monod:
lamentab:
lu.

decora Sion? vbi templum admirabile: vbi fan-
ctitatis illud sacrarium, quod semel in anno
summus Pontifex rem diuinam facturus, in-
grediebatur? Proh dolor! nunc idipsum in
cineres conuersum, sceleratis vestigijs ho-
stes polluerunt. Vbi es ciuitas referta populis?
venerabilis Regibus? Dei domicilium, gra-
narum omnium sedes? Parietum tuorum
splendori pavimentorum respondebat nitor:
incrustata marmoribus tecta fulgebant, par-
tim auro, partim argento radiabant portae:
tibi vni omnes ornamentorum deliciae afflo-
rescebant: nunc nudata, à culminibus iaces,
euerfa, cremata, ab ipsiis diruta fundamentis,
& qui ex omni terrarum plaga, ad te conflu-
erant, tecum occubuerunt: mortui cum
ciuibus inquilini, vt non dubium fit, totum
in vna vrbe mundum perijisse. [Deinde] Cui
nos scenae fata seruat? quo diutius perti-
nacem animam trahitis? Duri oculi! qui hanc
videre possunt: immites animi! qui velle pos-
sunt vitam tot fueribus superstitem, nisi for-
tè eò videntur sibi felices, quod iam mise-
riores esse non possunt. Quocumque ocu-
los circumferimus, vbiq; occurrant fune-
ra. Vrbs tota vacua ciuibus, plena cadaue-
ribus, mortuorum sepulchrum est, & fe-
rale quoddam bustum, è quo excitatae fauili-
ae solem ipsum mœstitia confundunt. Hunc
patriæ communem tumulum soli nunc inco-
lunt macilentii senes, instar laruarum, cinere-
lenta canitie, scissa veste, squalore, & lachry-
mis obruti, nudis propè filiorum mortuorum
ossibus incubant; si forte auium rapacitatem
cohibere possint: mulieres paucae, incolu-
mnes è patrio solo abducuntur, quas miles
non ad vitam, sed ad libidinem seruaui. De-
inde nos semiuiri cœlum intueri possumus: vt
sydera etiam habeamus nobis æternarum con-
scia miseriarum.

Regia do-
mus de iori-
pito.

Regia do-
mus ruina.

Cades.

Hæc amplificandi ratio grauis est, & vehe-
mens, atque eò ornatio, quò antithesis ex
pluribus membris composita artificiosè pro-
cedit.

Tivani Ni-
ceta.

Eandem rationem sequutus est Nicetas
Choniates in illa sua lamentatione, qua Con-
stantinopolin amaris proflus lachrymis luget.
Hæc autem è multis Latinè exprimamus.

Nicetas
Choniates
in deplor.
Constant.

O sæcunda genitrix! bysso, & purpura
imperatoria pridem amicta, nunc autem sor-
dida, squalida, & germanis orbata liberis! o
pridem in alto dignitatis fastigio collocata,

augusto vultu, regali incessu, structurâ ma-
gnifica incedens, nunc humilis, depressa, & ad
terram afflicta corruisti: laceratae sunt quip-
pe tuæ vestes, tua illa imperiosa ornamenta
profanis concisa manibus, extinctus est ful-
gor oculorum, & qui prius suauiter efflore-
scebat faciei decor, totus rugis exaratus est.
Quid dicam amplius? post hanc incendij fu-
liginem, quæ te supra modum deturpauit,
ex Regina facta es ancilla caminaria, depressa
es à vecordi gente, terratum sentina, &
colluue, cuius olim partem si non genuisti,
at certè euexisti, & tuis sæpè visceribus sagi-
nasti, vt tibi gratiam rependeret: laces nunc
vmbra, & cinis: At nos miseri è tuo sinu di-
uellimur, nec licet extremas libare lachry-
mas, sed quasi passeruli, quarum mater dis-
cussio nido abiepta est, timidè circumstolamus,
lugubri sono pipientes, siti, inedia, & miserijs
confecti.

Hæc περιφραστικῶς è multis, quorum plera-
que in nimium tumorem allurgunt, vel in
degeneres lachrymas desinunt. Est & hic mo-
dus in deplorandis mortuis familiarissimus,
& eo vsus Meneclides in deploratione Bac-
chidis.

Mortuorum
deplorando-
rum modus.

Ἡ δὲ οὐκ ἐπὶ μετὰ τοῖς τοῖς ἑμμοσιν ὀψὲ
ταυ μεδιῶτα, οὐδ' ἴλεως τῆ εὐμελῆς διανοκτερέν
σει τοῖς ἡ' ἑοῖς ἐκείνοῖς σχολασμασιν ἑρπίας ἰ-
δὼν ἐφθέγγετο, οἷον ἐβλεπερ, ὅταν ταῖς ἑμμοσίας
αὐτῆ Σερῆνης ἐν ἰδρωτοῦσιν ἦ ἡδύ τε καὶ ἀκέραιον
ἀπὸ τῶ φιλημάτων νικταρ ἑσάξερ! ἐπ' ἀκραῖς
(μοι δοκεῖ) τοῖς χεῖλεσιν αὐτοῖς ἐκάθισεν ἡ πει-
ρω ἀπαυλα ἐκείνη γε τ' κεσὸν ὑπερβάταλο, ὅλας
ταῖς χάρισι τὴν ἀφροδίτην δέξασα μὲνη ἔρρει
τὰ παρὰ τὰς πόσεις μνορίσμαλα, καὶ ἡ τοῖς ἐ-
λεφανίνοις δακτύλοισι κρησόμενη λύρα ἔρρει, κεί-
ται δὲ ἡ πόσις μελοῦσα χάριστω, κωφῆ, λιθῶ,
καὶ ακοδιῶ.

Meneclides
in deplora-
tione Bac-
chidis.

Hæc molliusculè, sophistæ more [Non
amplius hilaritate plenis oculis, subridens me
aspiciet, neque propitia, atque beneuola
tempus faller iucundissimis narrationibus.
Nuper quidem qualis erat eius oratio, qualis
aspectus, quor in eius colloquijs inerant Si-
renes: quàm suauis, & immortale nectar ab
oculis manabat, in summis, vt mihi persuadeo,
eius labris suada confederat, aut certè castu

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Veneris cinēa erat, imò cum gratijs Venerem tuit amplexa. Nunc autem euauerunt illi inter epulas mollissimi cantus, & lyra eburneis digitis pulsari solita, conticuit. Iacet omnibus adamata: proh dolor! lapis, & cinis.]

Homerus Heclorem mortuum deplorat.

Homerus quoque in morte Heclores, vbi miserandos prorsus affectus immiscet, præclare illud inter cætera, dum cadaver mortui ad curtum Achillis alligatum, & raptatum describit:

Τὸς δὲ ἦν ἔλκομένοιο κοινὸς αἶμα, ἀμφὶ
Ἰχάϊται.

Κναιέαι πικρὰ πάλω, κάρη δὲ ἄπαν ἐν κοινῇσι.

Κεῖτο, πᾶσι χαρίεσσιν ἴσθι Ζεὺς δυσμάρτυρος.

Δῶκεν ἀεικλῶσα δαΐδω ἐν παρῆσι χάϊν.

Hoc autem raptato exciuebatur pulvis, circumq; verò

Κναιέαι coma aspergebantur. Totum verò caput in cineribus

Iacobas olim gratiosum: Sed tunc Iupiter hostibus

Dedit deturpandum in eius patria terra.

Hæc quamquam obiter dicta, multum habent miserabilis affectus. Nec aliter Virgilius;

Quantum mutatus ab illò Heclore.

De miseratione per representationem imaginis.

Præclara in eo Sophoclis dextertitas:

CAPVT XLIV.

Miseratio per representationem efficacissima

Efficacissima omnium ratio mouendi, quæ sit per representationem imaginis rerum absentium, aut aliqua monumenta mortuorum: si modo illud prudenter, & opportunè, non frigidè, & affectatè procedat, vt pluribus superius monuimus. Testis Drusi imago, testis illa Cæsaris toga læcera, quæ tantas tragædias excitauit: Sed, vt ea, quæ iam ex Tacito, & Dione commemorata sunt, omittamus, extat apud Sophoclem nobilis locus, in quo Electra tenens, vt arbitrabatur, in vasculo fratris Orestis cineres, flebiliter lamentatur. Opera pretium est, hunc affectum con-

sideratius expendere: est enim præ cæteris candidus, tersus, ingenuus, multumque habet prudentiæ, & suauitatis. Sic igitur illa vasculum intuens; quæ vel soluta oratione reddita plena sunt venustatis.)

O monumentum hominis omnium longè mihi charissimi! ô dulces fraternæ animæ reliquie! Qualem te, mi Orestes, accipio: quantum ab illo mutatum, quem ex paternis ædibus florentem dimiseram; nunc te infelix istis porto manibus, cinerem, fabulam, & nihil. Vtinam potius te in patrijs ædibus vita defecisset, quam ista te infelici pietate, me, & te his funeribus reseruasset. Occidisses nondum tot miseriarum conscius, & te innocentissimam animam paterni manes, ac cineres, comitem accepissent: nunc iaces in aliena terra, post mortem etiam exul, & fugitiuus, tam longè à tua sorore, quæ misera, nec morientis spiritum excepit, nec mortui cadaver lauit, nec dictis manibus inferias tulit, sed de peregrini tumuluaro sepulchro, & tratratia humanitate condiderunt: O spes iuanes, ô infelicem educationem meam! quid profuit mihi, infantitæ, & matris, & gerulæ vires reddidisse, tibi cibos meo ore manfos in os ingestisse, tecum luisse, & tibi tenellis lûibus fatigato amanter accubuisse?

Periphrasie à Sophocle expressa.

Orestis deploratio.

Heu! quot delicias vna mihi dies, instar infesti turbinis, abstulit; tecum enim omnia vitæ solatia perierunt, tecum in eodem sepulchro iacent conclusa, atque composita: Quid enim aliud sperem? Conscelerata matris cultro victimario confectus est pater: ego eruentis doloribus confecta, tu quasi somnium euanisti, & tot spes irritæ ceciderunt; nunc in nostris uerberibus tripudiant inimici. Deinde promittebas in dies, te paternatum, & mearum iniuriarum ultorem asfuturum: hiccine est Orestes, quem pollicebaris umbra, & is, qui tribus digitis portatur cinis. Heu te miserum! heu me infelicem! ô corpus miserabile! ô frater! quam infans hinc itinere ablegatus es! ô frater amantissime! vt te perdidisti? amantissime frater! vt me perdidisti? Actum est, suscipe me vnâ tecum in idem vasculum, quid enim aliud sum, quam umbra. & cinis? Noli sororem in morte spernere, quam tam pie in vita coluisti. Tecum mihi vna sors, vnus animus, vna omnia semper extiterunt, & nunc vna amborum cineres miscbentur, nec vlla nos temporum iniuria diueller.

Hæc sanè ex ipsa oratione multum capiuntur

scia-